

Ο 'Απόλλων πετὰ πάνω από τὸ πτώμα τοῦ 'Εκτορος, τὴ στιγμή πού τὸ σέρνει ὁ 'Αχιλλεύς πίσω ἀπ' τὸ ἄρμα του. (Έργον τοῦ Φλάμιον).

ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΘΓΡΑΦΟΙ

ΤΟΥ ΘΕΟΔ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥ

ΣΤ' ΑΝΑΘΕΜΑ

(ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ)

Ο Θεόδωρος Κληρονόμος ήταν ένας απ' τους πιο περιέργους και τους πιο έκκεντρικούς λογοτέχνες τῆς ἐποχῆς του. Πρώτα ἀνήσχυο, έτρεχε παντού ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος, περιπέτεια, ἀναπομπή. Ὅσοι ἑπαναστασι, πόλεμος, μπαρόκι και φασίς, ήταν μέσα κι' ὁ Κληρονόμος. Πολεμιστής, ποιητής, μπασί, δὲν μπορούσε νὰ σταθῆ σ' ἕνα μέρος. Τραγουδοῦσε ὑμέρα κα ὀμερὰ καὶ μὲς τραγουδία κι' ἔπαιζε γλυκίστα φλογέρα, τὴν ὁποία κοιταλοῦσε πάντα χωμένη στη ζώνη του. Ἡ ἡθογραφίης του εἶνε γεμάτες ζωῆ, Ζωγραφίης θαυμαστές τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου. Μία ἀπ' τίς ὀρασιότερες εἶνε κι' αὐτὴ πού δημοσιόομε σήμερα.

Ο Γιώτης ήταν ὁ ξεκουστότερος παλλήμαρος τοῦ τόπου του γιὰ τὴν ἀντριότη του καὶ τὴν ὀμορφιά του. Σὲ οὐλα εἶχε προσπερασμένα καὶ κείνον τὸν ἀκουστό πατέρα του, τὸ γέρο Στοιχειό. Τὸν ἄερα του δὲν μπόρεσαν νὰ τοῦ πάρουν ἀξίωμα καὶ κείνα τοῦ τόπου του τὰ λογιῶν—λογιῶν στοιχειά. Ἦταν σάν ἀητός περήφανος καὶ ψυχωμένος σὰ λιοντάρι. Πατοῦσε κι' ἔτρεμε τῆς γῆς τὸ χῶμα, περνοῦσε καὶ σειδῶνταν τοῦ λόγγου τὰ κλαριά. Ἦνοιγε τὴ λαλιά του καὶ σόπαιναν τ' ἀηδόνα. Ἐκανε λέρα σάν τὸ λάρι καὶ τίραγε ἀθάμωστα. σὰ σταυραπτός τὸν ἦλο.

Πολλές φορές πῆγε μὲ στοίχημα στὲς ἀποσκές καὶ γιάντισε τὸ σημαντήρι τοῦ ἀπόμερον καὶ ρημικῶ κλησάα, χωρὶς νὰ ξεβγοῦν ἀπὸ τὰ μνήματα βροντάλακες ὀμπρός του, ὅπως ξεβγαῖναν σ' ἄλλους χωρνοῦς του. Ἄλλη φορά πάλε, κατὰ τὸν ἄλιονάρι, πῆγε ντάλα μεσημέρι νὰ λουστῆ στὸ νεραϊδόρεμα, χωρὶς νὰ τὸν γαϊάζουν ἢ νεραϊδες.

Τέτοιος ἀκαράτητος παλλήμαρος ἦταν ὁ Γιώτης. Ἄλλου νύχτωσε κι' ἄλλου ξημέρωσε. Γ' ἄρματα του, ποτὲ δὲ λάφρωσαν τὸ κορμί του. Μονάχα τὸν ἀπὸ του ἄκουε κι' ὀρμηνοῦσαν. Ἦταν ἀνθρώπος τοῦ κεφαλοῦ του...

Ο Γιώτης, ἦρθε καιρός καὶ πάτησε στὸ γνωστοκὶ τὸ χροῖο. Στὸ χροῖο πού γυρνεῖ πὰ κανεῖς τὴ φροναμάδα καὶ τὸν ξεκουρασμὸ κοντὰ σὲ μιά καλή σιντροφιὰ, σάν κείνο τὸ στρατηλάτη, πὸν ἀπὸ τὸν κάματο τῆς στρατὰς καὶ τὴ λάρα τοῦ καλοκαιριοῦ, γυρνεῖ μὲ τὴν ψυχὴ του καὶ τὸ νοῦ του νὰ σόση στὴν κρινάβρωση νὰ σαῖνη νὰ δροσίση ἀπὸ τὸ κροῖο τῆς νεροῦ.

Ο Γιώτης, ξήληψε, κι' ἔδωσε τὸ λόγο του στὸ φτωχικό τοῦ γέρω—Μέλλον...

Ὅλο τὸ χωριό ἄκουσε μὲ πολλὴ χαρὰ τὸ γάμο τοῦ Γιώτη μὲ τὴ Χρυσάβγω. Ξένοι καὶ δικοὶ ἔτρεψαν καὶ χάρησαν μαζί τους.

—Ἐ! νὰ ξήσουν... ταιριαστό ζευγάρι!...

—Σάν νάταν παραγγολή...

—Φρόνιμο κι' ἔργατικό κορίτσι ἡ Χρυσάβγω.

—Καὶ μὲ τὴ φρονασή της θὰ συγκρατήση, θὰ νικαιοκρέφη καὶ τὸ Γιώτη, πού χωριό δὲν τὸν χωροῦσε, μέρα δὲν τὸν ἔβρισκε καὶ νύχτα δὲν τὸν κρατοῦσε...

Ἔτσι μιλᾶν ὁ ἕνας μὲ τὸν ἕναν κι' ἡ ἄλλη μὲ τὴν ἄλλη. Ἀναμόνησαν τὸν προητέρο Γιώτη, πὸν χάμου δὲν καθόταν, πὸν κληροῦσε καὶ στὴν τρούπα του τὸ φρεῖδι. Ἐλεγαν πὸς ὁ Γιώτης, σάν καὶ τ' ἄ-

λα παλλήμαρα, ὅ ἄλλαξε μὲ τὴν παντοιά του στρατὰ καὶ ζῆση. Μὰ τὸ ζουδι του, δὲ φρονημενε, δὲν ξεριζώθη ἀπὸ μέρα του. Οὐλο τὸν ἔτρωγε κι' οὐλο τὸν ἔσπρωχνε δὴ καὶ κεί. Ἦταν πλασμένος τέτοια.

Ο Γιώτης, πρὶν περάσουν τὰ τριμερα τοῦ γάμου του, βουλήθηκε νὰ πάη στὰ πρόβατά του, πούβουσαν ἄλαργα ἀπ' τὸ χωριό, ψηλά στὰ ἔλατα. Ἔτσι μῆλσε στὴν καλή του καὶ τῆς εἶπε :

— Χρυσάβγω, φέρε μου ν' ἄλλάξω τὰ λερά μου.

— Σὲ καλό σου!... γιати!

— Θὰ πεταχθῶ ὡς τὰ πρόβατα.

— Σοῦφεραν καμμὶ ἄσκημη παραγγολή; Πὼς ἔτσι ξαφνικά;

— Ὅχι... ἔτσι θέλω γὸ πάω νὰ ἴδω...

— Μὰ κείνα τὰ φυλάνε διὸ πιστοὶ τσιπαῖνοι!... τί θέλεις σὺ νὰ πᾶς; Καὶ μάλιστα τέτοιες μέρες. Δὲ σιέφτεσα καὶ τοὺς καλεσιμένους; Πὼς θὰ τ' ἀκούσουν καὶ τί θὰ ποῖν!... Ἀξίωμα στέκει ὁ χορός κι' ἀγάρι τὸ τραγοῦδι, καὶ σὺ θὰ παρατήρης στὴ μέση τὴ χαρὰ σου καὶ τοὺς καλεσιμένους μοναχούς καὶ θὰ πᾶς στὰ πρόβατα; Ἐτσι, θὰ σοῦ ταριάζουν τὸ παλαιῶ πὸν λένε: «Ἄφρησε ἡ νύφη τὴ χαρὰ καὶ πάει στὸ λόγγο γὰ κλαριά».

— Χρυσάβγω, ὀρμηνε καὶ παλαιὰ θε θέλω! Κάμε χερὸ χερὸ τὸ τί σοῦ κραῖνο.

— Ὅχι, Γιώτη μου, ὀχι! μὴ φεύγεις! καρτέρι νὰ γαϊόσωμε τὰ τριμερα πρότα! ἄκουε καὶ μένα!

— Πάλε τὰ ἴδια!... Κάμε τὴ διάτα μου, σοῦ κραῖνο!

— Σιαίζουμα, Γιώτη μου. Νά, ψηχαίζει μέσα ἡ καρδιά μου! καὶ μοῦ κρηφολεῖ μέσα μου τὸ ζουδι μου!... Σιαίζουμα μὴν πάθεις τίποτα καζὸ στὴ στρατὰ σου! Λένε, τάχα, πὼς τὰ στοιχειά, τ' ἄερακι, κληνηγάνε πολῦτερα τοὺς νιόπαντρους!

— Ντρόατο, Χρυσάβγω, ντρόατο!... Ἐφρεις, τὰ στοιχειά μὲ σιαίζουμα.

— Γιώτη μου, τὸ ξέρο καὶ τὸ καλοξέρο! Μὴν παραταῖνεσα. Γιώτη μου! φυλάξου καὶ κάτου—κάτου! διάφορο θάχης. Ἀπὸ κεί πὸν δὲν παντρυαῖνε κανεῖς, ἀπὸ κεί παθαῖνε! «Ὅσα φέρνει ἡ ὄρα, δὲν τὰ φέρνει ὁ χρόνος», λένε οἱ πολῦξερο, παλαιῶ!

— Ἐ! πάμε πὰ! δὲν μοτοῦ ν' ἀκούω τὸ τί λένε καὶ ξελένε!... Πάμε! χαλινάρα κι' ὀρμηνε δὲν κρατῶ, δὲ σπρόνο! Νὰ πάσης καὶ νὰ μάθης τὰ χονῖμα μου καὶ τὰ νερά μου!

— Μὰ τί πεισιμῶνεῖς ἔτσι, σὰ νὰ σοῦ κραῖνη μακρονή καὶ ξένη! Σὲ τρώει τὸ αἷμα σου, μαθές; Δὲν ξέρεις πὸς οἱ νιόγαμτοι κι' ἡ νιόνρες, πρὶν τὰ τριμερα, δὲ βγαῖνον ἀπὸ τὸ χωριό, δὲν περπατοῦν τῆς νύχτης; Κι' ἂν βγοῖν, θὰ βγοῖν μὲ σιντροφιὰ καὶ θὰ γυρῖσουν πρὶν τὸ βασιλεμμα;

— Χρυσάβγω, μάθε τὰ φυσικά μου. Μὴ μὲ πεισιμῶνεῖς περοστόρο. Παρατά τῆς ὀρμηνε. Εἶτα καὶ θὰ πάω. Ἐδελῖλασε τὰ χέρια σου ἀπὸ τὸν διο μου, καὶ φέρε ν' ἄλλάξω τὰ λερά μου. Ὅ σιέφρος

μου ξέβγαλε δέν κρατεί! μάθετο!...

"Ετσι ο Γιώτης, άγύριστος στα παρακάματα και στές όρμηές της Χρυσόβγως, ξεκίνησε με τα σκοτεινάματα για τα προβάτα του. Κατά πόδι τόν πήρε ο Καπλάνης, ένα τεσερομάτωκο παρδαλό σκυλί, που κατέβαζε τόν καελλάρο κάτω, που μάλλονε με το Θεό και πάλεβε με τή σύννεφα. Η Χρυσόβγω τόν ξέβγαλε ως το μύτικα, άλλαξε μαζί του ένα φίλημα άγκαλιωστό, τόν συντρόφεινε για λίγο με το δακρυμένο μάτι της, ως που σκαπέτριε πέρα κει στους άργαλειούς, κι ύστερα γύρισε στ' άρχοντικό της, άριά—άριά περπατώντας, με τές παλάμες στηρηγμένες στους γκοφούς της, τή μάτια της κυτιάζοντας, χαλά, κατά γής, και τόν νού της βλέποντας και νοιάζοντας τόν καλό της.

Στό κεφάλι της δέγνονταν χίλιες συλλογές και στά σωτικά την τραγαν μαύρα φρέδια! Ο 'δηγός της, τής μιλαγε πώς κάτι μεγάλο κακό θά πάθη. Και τής φρίνονταν πώς τθβλεπ' όλοφάνερο μπροστά της. Για δαύτο, γονατιστή στο κονοστάσι, παρακαλούσε τόν Άγιώρη να νουάζεται τόν καλό της στη στράτα του...

Ο Γιώτης, από μονοπάτι οέ μονοπάτι, έφτασε στην κορακοφωλιά. Είνε ένα καταράχι στά μέσα ένου ξερόδουνο. Στη ρίζα του διαβαίνει μία γέδοστρατα. Άπό κει μεριά κάι κανατιχού του, όρθώνεται, τόν ίδιου ψήλου, άλλο ξερόδουνο. Τα δυο άδελφοπατά ξερόδουνα, διαχωρίζε ένα άχαρο και βαθύστενο ξερόδραμα.

Ο μαύρος γκισσός, που άνεβαίνει τυλιχτά τυλιχτά, από τή ρίζα του καταραχιού ως τή κορφή, ή βαρείες κι άγιες φωνές που σκούζονται οι κάρσκι μέσα στη φωλιά τους, μαλώνοντας ή παίζοντας συνταίο τους, και τή ξεφλετουρηματα που κάνουν διαν άκούουνε περπατήματα νυχτερινού διαβάτη, κάνουν τή καταράχι πιο άγριο και σιαχητερό και οι διαβάτες του θροίζονται μέσα τους περισσότερο. Μάτι δέν σηκώνουν να τόν ίδιου. Διαβαίνουν περπατώντας στά νόκια, άνασι και βιαστικοί.

Ο Γιώτης, φτάνοντας κει, λαχαναπατά από τόν κάματο και τή γοηγοάδα, κάθησε άπύστρατα νιά Ξανασάνη. Σήκωσε τή δίπλα τής φοσανέλλας του και σφουγγισε τόν ιδρωτά του. Η γλώσσα του ήταν στεγνή. Τό σωτικά του φλογίζονταν από τή δίψα. Τό βολύμι που δάγκωνε, δέν τόν δρόσιζε. Νερό κει κοντά δέν ήταν να δροσίση. Μονάχα στά μέσα του καταραχιού, ήταν ένα σπληθάρι που μαζόνωνταν άπ' τήν καρδιά του βουνοϋ, στάλα—στάλα, ένα νερό κρύο σαν τή κροσταλλο και ξάστερο σαν τού κοριτσιού τή δάκρυ. Ο τόπος μιλαγε πολλά για δαύτο.

"Έλεγε πώς ήταν στοιχειωμένο!... Ο Γιώτης τώξερε και πήρε ν' άνεβή. Μα κονοσταθή, γιατί θυμήθη τα λόγια του χωριού και τές όρμηές της Χρυσόβγως. Μα ή δίψα που κοίγλαζε μέσα του, δέν τόν καρτέραγε. Τού γύρευε δροσιά να σαλαίση. "Ετσι, ό φόβος κατακλίρε μέσα του από τής δίψας τές λαπιάδες και τή ανθρώπινο θεριό, ξύτησε μέσα του άγριο και λυσσασιένο.

— Λένε πώς βγαίνει στοιχεί και γυρίζει τή χωριό σκούζοντας! Κι' άμα περάσει και κονοσταθεί κανείς στην άρχή τόν πετρωλάει, ύστερα με τή φωνή του και τή μούγκρωμά του τόν παγώνει! Μένα, δέν θά με δοκίμη άκόμα, για δαύτο δέν κούστη. Μα 'χο και βαρύ όσο και μπορεί να μην ξεβγή διόστελα. "Άμ και τή τιμιο ξύλο που διώχνει και τή βόλι άκόμα; τί σου λέει!... Μ' άν βγη!... "Ε! τέντες θά παλαίψουμε άνάστημα κι άνάστημα, κι' όποιος πάει τόν άλλον κάτω! Στοιχείό σου λέει ό άλλος και τέτοια! Στοιχείό!... τί θά πη στοιχείό!... Στοιχείό είμ' άτός μου! Ο' άνεθω, θά πω νερό κι' άς βγη να μετροθούμε!... Μονάχα να μην παραιοθώ και τού μιλήσω και μου πάει τή μιλά, μου κόψει τή αμα! Πάνου λοιπόν κι' έτι βγει...

Έλε κι' έκαμε. Λαχανιάζοντας και βουτηγμένος στον ιδρωτά του, άνεβή στο σπληθάρι. Έφριξε γύρω τραγίω μά μαπα, δέν είδε τίποτα. Κάρφωσε κατάχωμα τ' άντί του, βουτίο και περπατώντας δέ γρούησε.

— Ούτε φωνή, ούτε βουή, ούτε τραναχτό γρουκιάτ! Θά παλιάζη, φαίνεται, και δέ με δοκίμη. "Ετσι μίλησε μέσα του, και γοντίσε στα χείλια του σπληθαριού. Τό φεγγάρι από τή μεσούρανα, φανόταν δάκρυα μέσα στο νερό.

— Βοή τή όρη, νάτο!... είνε και μονόματο! καλά χε λένε! Βιαστικά—βιαστικά πήρε τόν σταυρό του τρείς φορές, διαβάει λαχανιαστά και κομπιαστά μέσα του τή «Πάτερ ήμων και σούθει να πιή. Πριν άκουμησει τή χείλια του στο νερό, άντισπώνεται.

— Για τήρα τ' άρσικο πρώμα! Έκλεισε τή μάτι για να μ' άταλαίψη στο σκοτεινά! Ξανά σούθει. Μιά βουή σαν κείνη που φέρνει από μακρυνά βαρύ χαλάζι, βούιζε στ' αυτιά του.

— Θάρχεται, φαίνεται, με κοπάδι! άς πω γρηγορα, πριν με προκάνει.

Κι' έσκυψε με λαχτάρα να δροσιση. Τό σκυλί του με τή νόχια και τή πόδια δέν τόν άρινε να σούνη στο νερό. Κείνος τ' άγρίωνε και τή ράβδιζε χουισατά. Τό σκυλί, στον πείσο του κήρη του, μεριάσε και τόν κίταζε, μουμουρίζοντας, με μάτι λυτερό.

Άμπόδιτος τότε ό Γιώτης, Ξανασκυψε στο σπληθάρι κι' έπε λαιμωρα νερό. Δέν είχε πει δέκα γουλιές, κι' έννοιωσε να στάθη στα φυλλοκάρδια του ένως κόμισι σαν βολύμι. Στο κορμί του απλώθη μία θροίλα ή κλειδωσιές του λύθησαν, στην καρδιά του έπεσε μία ψυχάλα και τού φάνηκε να βγίκαν από τή κορμί του ούλες ή δυνάμιές του.

— "Άχ, ό έρμος!... χάθηκε! πρόφτασε και με είδε πρώτο! Χρυσόβγω! Χρυσόβγω! γιατί να μη σ' άκούσω!... Ξερό κι' άγύριστο κεφάλι!...

"Ετσι μίλησε μέσα του κλεφτά, κι' έγειρε, πλαγιαστά, τή κορμι του στο ξερβί του χέρι, κρατώντας με τή δεξή του παλάμη τήν καρδιά του, σα νάταν λαδωμένος.

Τό σκυλί του άγρίωσε και σαν κάτι νάβλεπε ή να δουλζονταν έρχόμενο κατά κει, πηγαίνονταν από τόν κήρη του ως παραπέρα, αλυχτώντας σα λυσσασιένο.

— Νάτο, νάτο! Έγινε παρδαλό δαμάλι και ξεφάνη!...

Πάρα κει, μία σποριά τόπο, σα να βγίκε από μέσα από τή γη, σα να τώστηρε κάτω άρετο χέρι, φάνηκε, στήτό, ένα μουκάρκι με άσπρα και μαύρα χρώματα από κορμί του. Στριφογύριζε και χτυπούσε τραχτά τήν ούρά του στές πλευρές του, έσκασε με τή μπροστινά του πόδια τή χώμα, κι' έθγανε από τή κάρφυρα του άφρι πιχτό—πιχτό, κι' από τή στόμα του λαπιάδες σα φούρνος άνομημένος! "Ηταν, παραμορφωμένο, τού νεού τή στοιχεί, κι' έσκασε στο πάλαμα τόν πατητή του τόπου του, τού νερού του.

Τό σκυλί, στριμωγμένο στού κήρη του τή πόδια, οδύριζε κι' έσκασε με τή νόχια του τή χώμα, βλέποντας με φοβέρα κατάματα τή στοιχεί. Ο Γιώτης άναγε μέσα του!... Τό αμα του άνεβή στο κεφάλι! Δέν κρατήθη! Άπό τόν πείσο του, βραχυταν τή μάτια του κι' έτσι, τριζοντας τή δόντια, με λύσσα, ξεπόλιμα, άκουστά, με βαρεά βλαστήμα κι' άδειασε τή καριοφύλλι του άπάνω στο στοιχείό. Κείνο έβγαλε 'να βαρύ και τρομαχτό μούγκρωμα και χάθηκε σαν άστρατή!

Τό χώμα άντισπώθηκε και καπάκασε πάλι. Τό καταράχι έτριζε σαν να γροειστή! "Ο γκισσός του τυλιχτή και σωριστή κατάριζέ του. "Ολο κείνο τή κακό, ό τραναχμός κι' ό βρόντος, άκούστη πιο άγρια και δυνατά μέσα τή χούνη τών δυό βουνοϋ, και σαν τ' άστροπελέα που ριχνε ό Θεός, κινηγώντας στα ούράνια τή σατανά, πήγε κι' άντιβρόνηξε τραχτά, κάτω κει στα πλατώματα. Οι κάρσκι ξεφύρισαν και φλετουρήξαν από τή φωλιά τους στο άντίπερα ξερόδουνο, περτώντας μ' ένα λυτερό και τρομαχτό κρά, κρά, άπάνω από τή Γιώτη.

Ο Γιώτης σηκόθη τή λίγο από τή καταχώνιασμά του και πήρε πίσω τή στράτα τού χωριού. Στα προβάτα δέν πήγε.

"Ετσι, γάλια—γάλια, ξεποσταίνοντας και περπατώντας, έφτασε στ' άρχοντικό του κι' έπεσε τού θανάτα.

"Ηταν μελαφρός σαν κάρβαλο. "Εβλεπε και δέν πρόσφερε τούς δικούς. Τό στοιχείό τού πάγωσε τή αμα και τού σκοτεινάσε τή θυμικό. Κι' έτσι ό Γιώτης, άπάνω στις τρείς μέρες πέθανε, όπως τή μίλησε ή Ξερόστρατα τού τόπου, μέσα στους θρήνους τής Χρυσόβγως και στα κλάματα όλου τού χωριού του.

— Κρίμα στον παλλήκαρο, κι' άλλοι!... στη δόλια του γυναίκα!

Τό χωριό, άφου άποταφίσε και συχώρησε τή Γιώτη, ριχόντας καθένες τους από μία χούφτα χώμα στο κβούρι του με τή: Θεός χωρέσ' τον, κήρησε, άραδής, με τόν παπατά του και πήγε στο σπληθάρι του καταραχιού. Κει, ό παπάς, άφου άποδιάβασε ένα—ένα κι' ως τήν άρχή τή γράμματα τού ξερομοιού, πήρε 'να λιθάρι και τώρριξε άνθεματίζοντας μέσα στο σπληθάρι. Σέ λίγο τή χωριό έρημιάθη άπ' όλους τούς χωριανούς. Κι' ως τή σήμερα καθένες που διαβαίνει από κειθε, σφεντονίζει κατά κει, κλειστά τή μάτια, ένα λιθάρι με τήν κατάρα: στ' άνάθεμα. Κι' από τότε, λένε κείνο τή πέρασμα: «Στ' άνάθεμα».

"Ετσι μολογάνε και πιστεύουν στο χωριό.

ΘΕΟΔ. Δ. ΚΑΡΠΟΝΟΜΟΣ

